

PRESSEMELDING fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

ÅRSRAPPORT FOR 2009: HOVEDPUNKTER

Kokain og heroin har fortsatt et sterkt fotfeste i narkotikamiljøene i Europa

(LISBOA, 05.11.2009 **SPERREFFRIST KL. 10.00 CET/lokal tid Brussel**) Det er lite som tyder på noen nedgang i bruken av kokain og heroin i Europa, de to stoffene som utgjør kjernen i Europas narkotikaproblem, sier **EUs narkotikabyrå (EONN)**. Blandingsbruk er også et stort problem fordi spekteret av tilgjengelige stoffer stadig blir bredere og repertoaret i narkotikabruken mer komplekst ⁽¹⁾. En mer positiv melding er nye data som bekrefter at bruken av cannabis fortsatt avtar, særlig blant unge. Disse meldingene kommer i dag når byrået lanserer *sin Årsrapport 2009: narkotikasituasjonen i Europa* i Brussel.

Kokain, fortsatt Europas mest populære sentralstimulerende middel — en viss økning rapporteres

Om lag 13 millioner europeere (15–64 år) har prøvd kokain en eller annen gang i løpet av livet. Av disse er 7,5 millioner unge voksne (15–34 år), hvorav 3 millioner har brukt kokain siste året. Mens kokainbruken i **EU** er konsentrert i **Vest-Europa**, er stoffet fortsatt lite utbredt ellers i Europa. I høyprevalenslandene **Danmark, Spania, Irland, Italia** og **Storbritannia** viser nyere undersøkelser at bruk siste år blant unge voksne varierte fra 3,1 % til 5,5 % (kapittel 5, tabell 8). I de fleste landene som rapporterer viser de nyeste dataene at trenden er stabil eller stigende for bruk siste år i aldersgruppen 15–34 år (figur GPS 14, del i og ii).

I 2007 ble det gjort 92 000 kokainbeslag i Europa (mot 84 000 i 2006), men i mengde falt beslagene til 77 tonn (mot 121 tonn i 2006). Av klienter som ble inntatt til narkotikabehandling for første gang, oppga 22 % kokain som primærrusmiddel. Det ble rapportert ca. 500 dødsfall forbundet med kokainbruk i 2007.

Heroin — trenden ikke lenger avtakende

Data som offentliggjøres i dag, bekrefter vurderingen **EONN** gjorde i fjorårets *årsrapport* om at heroin er "et stabilt, men ikke lenger minkende problem". Etter en nedgang i heroinrelaterte problemer fra midt på 1990-tallet og til de første par årene på 2000-tallet, tyder indikatorene for opioidtrender (nye henvendelser om behandling, dødsfall, beslag) fortsatt på en bekymringsfull utvikling. "Selv om det pr. i dag ikke er belegg for å si at den epidemiske spredningen av heroin vi så i 1980- og 1990-årene er i ferd med å gjenta seg, medfører heroinbruk fremdeles betydelige helsemessige og sosiale problemer," fastslår **Marcel Reimen, styreleder for EONN**. "Alle tegn på at situasjonen kan forverre seg, bør tas meget alvorlig."

EONN anslår antallet problembrukere av opioider i **EU** og **Norge** til mellom 1,2 og 1,5 millioner, og de fleste av disse er heroinbrukere. Nye data tyder også på at det fortsatt skjer nyrekruttering til heroinbruk, selv om det er i moderat omfang. På grunnlag av data fra 19 land var det totale antallet nye behandlingssøknader der heroin var mest brukte rusmiddel 6 % flere i 2007 enn i 2002 (se figur TDI-1, del ii). Mellom 2006 og 2007 rapporterte åtte land om en økning i antallet som startet behandling med heroin som primærrusmiddel, både i absolutte tall og i prosent av alle klienter.

I perioden 1990–2006 ble det hvert år rapportert mellom 6 400 og 8 500 narkotikainduserte dødsfall i Europa, de fleste forbundet med bruk av opioider (typisk over 85 %). Etter en generelt fallende trend i narkotikainduserte dødsfall i perioden 2000–2003, viser nyere data at trenden nå er oppadgående. I 2007 hadde 13 av de 18 landene som rapporterte en økning i forhold til foregående år (tabell DRD-2, del i).

Fra 2002 til 2007 økte antallet rapporterte heroinbeslag i **EU** og **Norge** i snitt med rundt 4 % årlig. I 2007 ble det meldt omlag 56 000 beslag (mot 51 000 i 2006), flest fra **Storbritannia** (tabell SZR-7). Selv om de totale beslaglagte kvanta av heroin i **EU** og **Norge** har gått ned siden 2002, var det en økning fra 8,1 tonn i 2006 til 8,8 tonn i 2007. **Tyrkia**, som er et viktig transitland for heroin inn i **EU**, beslagla rekordhøye 13,2 tonn i 2007, mot 2,7 tonn i 2002 (tabell SZR-8, kap. 6, tabell 9).

Nye data bekrefter nedgang i bruken av cannabis, særlig blant unge

Om lag 74 millioner europeere (15–64 år) har prøvd cannabis noen gang, og av disse har ca. 22,5 millioner brukt cannabis i løpet av det siste året. Cannabis er altså fortsatt Europas mest utbredte illegale rusmiddel (kapittel 3, tabell 3). Etter en markert økning i bruken i løpet av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet bekrefter imidlertid nye europeiske data at stoffet har en synkende popularitet, særlig blant de unge, noe som bekrefter analysen i fjorårets rapport.

Denne utviklingen er særlig uttalt blant skoleelever (15–16-åring), viser **ESPAD**-undersøkelsene ⁽²⁾. De fleste landene i **Vest-Europa**, samt **Kroatia** og **Slovenia**, rapporterte om en nedgang eller stabilisering i livstidsprevalens for bruk av cannabis i 2007, etter høy prevalens eller stigende trend fram til **ESPAD**-undersøkelsen i 2003. I de fleste **sentral-** og **østeuropeiske** landene kan den stigende trenden fram til 2003 nå være i ferd med å flate ut (bare **Slovakia** og **Litauen** rapporterer en økning på over 3 %). En tredje gruppe land, hovedsakelig i **Nord- og Sør-Europa**, skiller seg ut med sin generelt stabile og lave livstidsprevalens for bruk av cannabis fra siste halvdel av 1990-tallet til 2007 (kapittel 3, figur 4). Data fra skoleundersøkelser i **USA** og **Australia** indikerer også en fallende trend (figur EYE-1, del xii).

Tilgjengelige data tyder også på en stabilisering eller nedadgående trend i bruk av cannabis siste år blant unge voksne (15–34 år) mellom 2002 og 2007 (figur GPS 4, del ii). Ser vi derimot på antallet regelmessige og intensive cannabisbrukere i Europa, er bildet mindre oppmuntrende. Så mye som 2,5 % av alle unge i Europa kan være daglige brukere av cannabis og utgjør dermed en stor risikoutsatt gruppe med et potensielt behov for hjelp. Av innovative tiltak rettet mot denne gruppen, kan nevnes internetbaserte behandlingstilbud, som **EONN** iverksatte en første europeisk gjennomgang av i 2009 ⁽³⁾.

Blandingsbruk gir økt risiko og kompliserer behandlingen

”Blandingsbruk er normen i Europa i dag, og samtidig bruk av ulike stoffer er årsaken til, eller forverrer, mange av de problemene vi står overfor,” heter det i rapporten. Sammen med rapporten offentliggjør vi i dag også en egen gjennomgang av spesialtemaet *”Blandingsbruk: mønstre og tiltak”* ⁽⁴⁾. Denne publikasjonen går gjennom denne praksisen hos skoleelever (15–16 år), unge voksne (15–34 år) og problembrukere av narkotika.

Av skoleelevene (15–16 år) som deltok i undersøkelsen i 22 land, rapporterte 20 % bruk siste måned av alkohol sammen med sigaretter, 6 % bruk av cannabis sammen med alkohol og/eller sigaretter og 1 % bruk av cannabis sammen med alkohol og/eller sigaretter pluss ett annet narkotisk stoff (ecstasy, kokain, amfetamin, LSD eller heroin). Forskning viser at blandingsbruk hos skoleelever kan øke risikoen for toksiske virkninger og kroniske helseproblemer senere i livet. Strategier som retter seg mot miljøer der de unge bruker narkotika og alkohol (f.eks. håndhevelse av narkotika- og alkohollovgivningen, retningslinjer for et tryggere uteliv), synes å ha potensial for å gi bedre helsebeskyttelse på utestedene.

Blant unge voksne (15–34 år) er blandingsbruk en indikator på mer etablerte bruksmønstre og kan være forbundet med økt risiko. Hyppig eller tung alkoholbruk i denne aldersgruppen var forbundet med mellom to og seks ganger så høy sannsynlighet for bruk av cannabis i løpet av det siste året som i befolkningen generelt, og mellom to og ni ganger større sannsynlighet for bruk av kokain i samme tidsrom.

Blandingsbruk er særlig utbredt blant problembrukere av narkotika og kan forverre en allerede vanskelig helsesituasjon. Dette kan føre til økt risikoatferd og fare for alvorlige konsekvenser (f.eks. dødelige overdoser). En analyse som nylig ble gjort av data fra 14 land, fant at over halvparten (57 %) av alle som ble inntatt til behandling, rapporterte å ha problemer med minst ett rusmiddel i tillegg til det primærusmiddelet de søkte hjelp for. Toksikologiske rapporter i forbindelse med dødelige overdoser (i de fleste tilfeller forårsaket av heroin) viser ofte at mer enn ett stoff er involvert; altså kan en betydelig andel av disse dødsfallene være relatert til blandingsbruk.

Selv om det ennå finnes få programmer som er spesifikt innrettet på blandingsbruk, viser eksisterende tiltak, som substitusjonsbehandling med opioider og læringsbasert rusbehandling, noen positive resultater når det gjelder å redusere blandingsbruken. Håndteringen av blandingsbruk hos problembrukere av narkotika er likevel en vanskelig oppgave og utfordrer behandlingspersonellet i deres arbeid.

Alkohol en avgjørende faktor i Europas narkotikaproblem

“Europas narkotikaproblem kjennetegnes av samtidig bruk av alkohol,” fastslår rapporten, og understreker at nærmest all blandingsbruk omfatter alkohol. Den siste **ESPAD**-undersøkelsen fant at 43 % av skoleelevene som deltok i undersøkelsen i 2007, rapporterte ”hard episodisk drikking” (fem alkoholenheter eller mer ved samme anledning) i løpet av de siste 30 dagene. Undersøkelsen avdekket at særlig blant jenter var det en økning i denne atferden fra 2003 til 2007, med en økning i prevalensen fra 35 % til 42 %. Overstadig drikking går også ofte hånd i hånd med rekreasjonsbruk av narkotika, noe som øker risikoen for negative utfall blant unge voksne.

“At noen har problemer knyttet til ett enkelt rusmiddel, er nå raskt i ferd med å bli et unntak snarere enn regelen,” sier **EONNs direktør Wolfgang Götz**. “Europas narkotikaproblem skyldes i stadig større grad kombinasjonsbruken av forskjellige psykoaktive stoffer, både lovlige og ulovlige. Denne realiteten fører ikke bare til mer negative utfall, men utfordrer også behandlingsapparatet, som må respondere på et mer sammensatt sett av behov. I tillegg må perspektivene vi legger til grunn for politikken, gjenspeile det faktum at kombinert bruk av narkotiske stoffer og alkohol er blitt et sentralt trekk ved de problemene vi nå står overfor.”

Merknader

⁽¹⁾ Blandingsbruk — samtidig eller påfølgende bruk av ulike lovlige og ulovlige rusmidler.

⁽²⁾ Den europeiske undersøkelsen om skoleelevers rusmiddelvaner (ESPAD). Undersøkelsen er gjennomført i 1995, 1999, 2003 og 2007. Se <http://www.emcdda.europa.eu/themes/young-people>

⁽³⁾ Se Insights No 10 på <http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights>

⁽⁴⁾ Se Utvalgt tema om blandingsbruk. Spesialtemaet *Narkotikalovbrudd: straffeutmåling og andre utfall* offentliggjøres også i dag. Begge er på engelsk men er supplert med et flerspråklig sammendrag; alt finnes på <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Dataene som presenteres i *Årsrapport for 2009*, er fra 2007 eller siste tilgjengelige år.

Figurene og tabellene som nevnes i denne pressemeldingen, er hentet fra *Statistiske opplysninger 2009*, på

<http://www.emcdda.europa.eu/stats09>

Informasjon om og lenker til alle produkter, pressemeldinger, tjenester og arrangementer i forbindelse med

Årsrapporten er lagt ut på: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

Tiltak mot narkotikaproblemet

Kapittel 2 i *Årsrapporten* inneholder en oversikt over tiltakene mot narkotikaproblemene i Europa i dag, dvs. forebygging, behandling, skadereduksjon, sosial integrasjon og rettshåndheving. Kapitlene som fokuserer på enkeltstoffer, omhandler også tiltak.